

Pregled stanja na področju intelektualne lastnine in mladih za leto 2022

Predgovor

Pregled stanja na področju intelektualne lastnine in mladih za leto 2022

Ta tretja izdaja pregleda stanja na področju intelektualne lastnine in mladih zagotavlja dobrodošle najnovejše informacije o vedenju mladih, starih od 15 do 24 let, po vsej Evropski uniji v zvezi s kršitvami pravic intelektualne lastnine. Na evropski in nacionalni ravni pojasnjuje dejavnike, ki mlade ljudi spodbujajo k nakupu ponarejenega blaga ali dostopu do digitalnih vsebin iz nezakonitih virov, hkrati pa poudarja elemente, zaradi katerih bi lahko naša mlajša generacija omejila kršitve.

Anketa iz leta 2022 v večji meri potrjuje trende, ugotovljene v prejšnjih izdajah v letih 2016 in 2019, vendar zagotavlja bogatejši vpogled v dojemanje in odnos mladih v času, ko se spletno poslovanje in digitalna potrošnja znatno povečujeta, kar vpliva na vedenje potrošnikov.

Trend dostopanja do digitalnih vsebin iz zakonitih virov je jasno potrjen, saj vedno več mladih izjavlja, da dajejo prednost zakonitim alternativam namesto piratskim vsebinam.

Vendar 21 % anketirancev še vedno priznava, da so v zadnjih 12 mesecih namerno dostopali do piratskih vsebin, zlasti filmov, televizijskih serij, glasbenih in športnih dogodkov v živo, z namenskih strežnikov, aplikacij in družbenih medijev. Tretjina mladih potrošnikov težko razlikuje med digitalnimi zakonitimi vsebinami in piratskimi vsebinami ali pa jim je to vse bolj nepomembno.

Po drugi strani se je nameren nakup ponarejenega blaga povečal, saj 37 % mladih potrjuje, da so v zadnjih 12 mesecih kupili vsaj en ponarejen izdelek (14 % leta 2019).

Ta razvoj je zaskrbljujoč, čeprav so v primerjavi s prejšnjimi izdajami pregleda stanja metodološke izboljšave morda zagotovile natančnejšo sliko.

Podoben delež mladih je ponaredek kupil nenamerno, in sicer trdijo, da imajo težave pri razlikovanju pristnega blaga od ponaredkov.

Čeprav je za anketirance cena še vedno glavno pomembno gonilo piratstva ali ponarejanja, postaja zanje vse pomembnejši pomen družbenih vplivov, kot so vedenje družinskih članov, prijateljev in ljudi okoli njih.

Glede na dejavnike, zaradi katerih bi lahko dvakrat premislili in ustavili kršitve pravic intelektualne lastnine, anketirani mladi zdaj pogosteje omenjajo osebna tveganja kibernetских groženj ali kibernetских goljufij, pa tudi boljše razumevanje negativnega vpliva na okolje ali družbo.

Ta nova analiza bi morala zagotoviti dragoceno orodje za ukrepanje, ki bi deležnikom, oblikovalcem politik ter učiteljem in organizacijam civilne družbe pomagalo oblikovati pobude za ozaveščanje, da bi podprli ozaveščeno odločanje naših mladih državljanov in potrošnikov.

Christian Archambeau
Executive Director
EUIPO

Povzetek

Pregled stanja na področju intelektualne lastnine in mladih za leto 2022

POVZETEK KLJUČNIH UGOTOVITEV

Ta študija iz leta 2022 je nadaljevanje prve in druge izdaje pregleda stanja intelektualne lastnine in mladih, objavljenih v letih 2016 in 2019. Cilj prvotne raziskave je bil zlasti razumeti, kateri vzgibi in ovire so najmočnejši pri pridobivanju digitalnih vsebin na spletu ali nakupu fizičnega blaga, ki se ponuja zakonito in tudi nezakonito. Študija iz leta 2022 je temeljila na skrajšani in revidirani različici anketnega vprašalnika iz leta 2019. Njen cilj je bil oceniti spremembe v odnosu in vedenju v primerjavi s študijo iz leta 2019 ter pridobiti nov in izboljššan vpogled, ki bi lahko neposredno prispeval k ustreznim političnim odzivom. Študija je bila izvedena med skupno 22 021 mladimi (starimi od 15 do 24 let) v 27 državah članicah EU, in sicer med 7. in 28. februarjem 2022. To poročilo vsebuje podroben pregled ugotovitev, vključno s primerjavami rezultatov, pridobljenih v letih 2019 in 2016, če je bilo to mogoče z metodološkega vidika.

Dostop do vsebin iz nezakonitih virov in spletni nakup ponarejenega fizičnega blaga sta še vedno običajna praksa med mladimi.

Tretjina (33 %) anketirancev je v zadnjih 12 mesecih uporabljala, predvajala, prenašala ali pretakala vsebine iz nezakonitih virov. V ta delež je vključenih 21 % tistih, ki so to storili namerno, in 12 % tistih, ki so to storili nenamerno. Čeprav so ti rezultati zelo skladni z rezultati za leto 2019, se je delež mladih, ki trdijo, da *niso* dostopali do vsebin iz nezakonitih virov, povečal za deset odstotnih točk (s 50 % na 60 %). To povečanje je skladno z ugotovitvami iz obsežnejše najnovejše literature.

Kar zadeva ponarejanje, je nekaj več kot polovica (52 %) anketiranih mladih v zadnjih 12 mesecih na spletu kupila vsaj en ponarejen izdelek. Skupaj 37 % jih je namerno kupilo ponarejen izdelek, enak delež pa je to storil nenamerno (anketiranci so morda v zadnjih 12 mesecih namerno in nenamerno kupili določeno vrsto ponarejenega izdelka). Čeprav rezultati tega vprašanja niso neposredno primerljivi s prejšnjimi valovi raziskave, kažejo na znatno povečanje nakupa ponarejenega blaga od leta 2019, ko je 14 % anketirancev poročalo, da so tako blago kupili namerno, 12 % pa jih je poročalo, da so to storili nenamerno. Ta sprememba verjetno odraža splošno dokumentirano povečanje spletnega nakupovanja med pandemijo COVID-19 in izboljšanje vprašanja za pregled stanja za leto 2022 (podrobno opisano v nadaljevanju v oddelku 1.3). Posebne vrste ponarejenih izdelkov, ki so jih anketiranci najpogosteje kupovali v zadnjih 12 mesecih, so bile oblačila in dodatki (17 %), tem pa je sledila obutev (14 %).

Cena je še vedno najpomembnejši dejavnik, ki spodbuja nezakonit dostop do digitalnih vsebin in nakup ponarejenega blaga, uveljavljajo pa se tudi drugi dejavniki, zlasti družbeni vplivi.

V skladu z ugotovitvami iz leta 2019 sta bila nižja cena in večja izbira glavna razloga za to, da so anketiranci namerno dostopali do vsebin iz nezakonitih virov. Prav tako je bila cenovna dostopnost izdelkov glavni dejavnik, ki je spodbudil nameren nakup ponarejenega fizičnega blaga v letu 2022, tej pa so sledili razlogi, da je bilo za anketirance preprosto nepomembno, ali je izdelek ponaredek, prepričanje, da se pristno in ponarejeno blago ne razlikujeta, ter enostavnost iskanja ali naročanja ponaredkov na spletu (18 %). Hkrati se je tako pri dostopu do vsebin iz nezakonitih virov in tudi nakupu ponaredkov povečal delež anketirancev (za 5 oziroma 6 odstotnih točk), ki navajajo, da „prijatelji ali drugi ljudje, ki jih poznam, to počnejo“, kar poudarja vse večji pomen družbenih vplivov.

Namenska spletna mesta so bila najpogostejši način za nezakonit dostop do večine vrst digitalnih vsebin.

Novo vprašanje, dodano anketi za leto 2022, je pokazalo, da so bila za dostop do večine vrst vsebin iz nezakonitih virov najpogosteje uporabljena namenska spletna mesta, zlasti za filme (63 %) in televizijske serije (59 %). Pri glasbi so bile aplikacije najpogostejši način za dostop do piratskih vsebin (39 %), za dostop do fotografij pa so bili najpogostejši način družbeni mediji (36 %).

Razpoložljivost cenovno dostopnejših pristnih proizvodov/vsebin iz zakonitih virov in tveganje kazni ostajata med glavnimi dejavniki, zaradi katerih bi se mladi odrekli nezakonitim alternativam. Hkrati nove možnosti odgovorov, dodane anketi za leto 2022, kažejo na druge dejavnike, zaradi katerih bi lahko mladi spremenili svoje vedenje.

Približno polovica mladih, ki so navedli, da so dostopali do vsebin iz nezakonitih virov, je dejala, da bi s tem prenehala, če bi izkusili kibernetško grožnjo (41 %) ali kibernetško goljufijo (40 %), 24 % pa jih je navedlo, da bi to morda storili, če bi bile vsebine slabe kakovosti. Približno tretjina (31 %) mladih, ki so kupili ponarejene izdelke, je navedla, da bi s tem prenehala, če bi bil ponaredek slabe kakovosti, približno četrtnina pa jih je navedla, da bi to storila, če bi izkusili kibernetško goljufijo (23 %) ali kibernetško grožnjo (21 %) ali če izdelek ne bi bil v dobrem stanju ali bi bil nevaren (22 %). Podoben delež je navedel, da tega ne bi storili, če bi bolje razumeli negativne vplive na okolje (19 %) ali družbo (17 %).

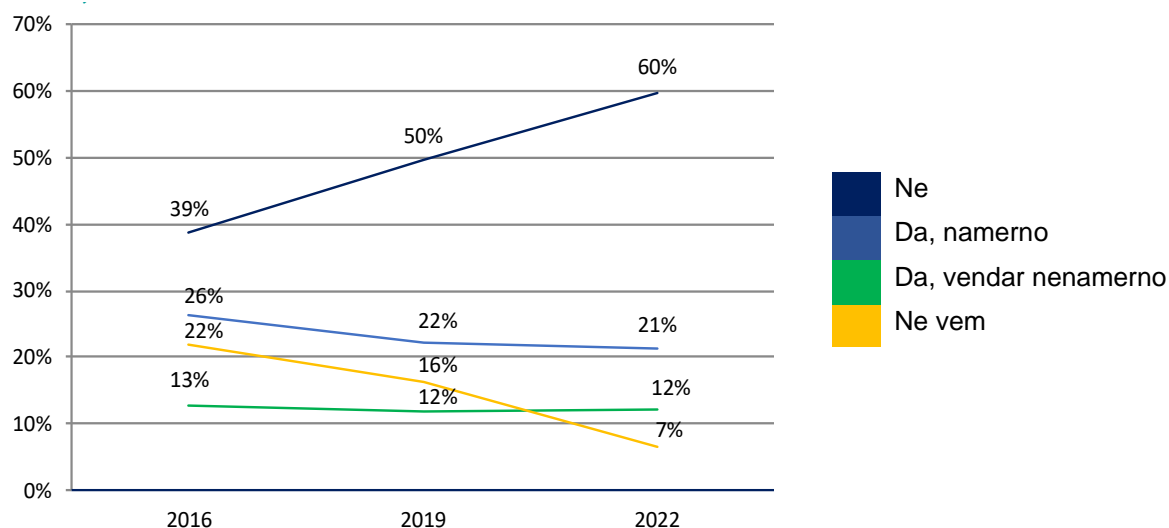
DIGITALNE VSEBINE

Delež mladih, ki so dostopali do vsebin iz nezakonitih virov (namerno ali nenamerno), se od leta 2019 ni spremenil in znaša 33 %. Hkrati se je za deset odstotnih točk povečal delež mladih, ki so navedli, da niso dostopali do *nobenih* takih vsebin.

V skladu z ugotovitvami ankete iz leta 2019 je tretjina (33 %) anketirancev v zadnjih 12 mesecih uporabljala, predvajala, prenašala ali pretakala vsebine iz nezakonitih virov – 21 % jih je to storilo namerno, 12 % pa nenamerno. Čeprav so ti rezultati zelo skladni z rezultati za leto 2019, se je delež mladih, ki trdijo, da *niso* dostopali do vsebin iz nezakonitih virov, povečal za deset odstotnih točk (s 50 % na 60 %). To je skladno z obsežnejšo literaturo,

vključno s študijo z naslovom „Evropski državljani in intelektualna lastnina: zaznavanje, ozaveščenost in vedenje“ iz leta 2020, v kateri se je delež anketirancev, ki so poročali, da so plačali za zakonite digitalne vsebine, v primerjavi z letom 2017 povečal za 17 odstotnih točk (s 25 % na 42 % leta 2020) (slika 1.1).

Slika 1.1: dostopanje do digitalnih vsebin – zakonito ali nezakonito

Tako kot leta 2019 je nekaj več kot petina (21 %) anketirancev *namerno* uporabila nezakonite vire za dostop do vsebin.

Namerna uporaba nezakonitih virov je bila med moškimi in mladimi z visoko stopnjo izobrazbe še vedno višja od povprečja. Hkrati se je razširjenost tega vedenja po državah močno razlikovala, in sicer od 29 % v Belgiji do 12 % v Nemčiji. Glavne vrste digitalnih vsebin, izbrane iz nezakonitih virov, so bili filmi (61 %), televizijske serije/oddaje (52 %) in v manjši meri glasba (36 %), programska oprema (35 %), igre (33 %), športni dogodki v živo (35 %) in e-knjige (32 %). Delež anketirancev, ki so se za katere koli vrste vsebin zanašali predvsem na *zakonite* vire, je bil dosledno pod 60 %.

Za večino vrst vsebin iz nezakonitih virov so bile namenske spletne strani najpogosteje uporabljen način za dostop do vsebin.

Novo vprašanje, dodano anketi za leto 2022, je pokazalo, da so bila za dostop do večine vrst vsebin iz nezakonitih virov najpogosteje uporabljena namenska spletna mesta, zlasti za filme (63 %) in televizijske serije (59 %). Pri glasbi so bile aplikacije najpogostejši način za dostop do piratskih vsebin (39 %), za dostop do fotografij pa so bili najpogostejši način družbeni mediji (36 %).

V skladu s prejšnjim valom raziskav, so anketiranci kot glavni razlog za namerno dostopanje do vsebin iz nezakonitih virov navedli nižjo ceno vsebin v primerjavi z vsebinami iz zakonitih

virov, pri čemer jih je to navedla več kot polovica (55 %), temu pa sta sledila razloga, da je bila želena vsebina na voljo samo iz nezakonitih virov (25 %) in da je bila iz teh virov na voljo večja izbira. Rezultati ankete iz leta 2022 kažejo zlasti povečanje deleža anketirancev, ki pravijo, da „prijatelji ali drugi ljudje, ki jih poznam, to počnejo“ (z 12 % na 17 %), kar poudarja vse večji pomen družbenih vplivov na vedenje.

Glavni dejavnik, za katerega so mladi navedli, da bi jim lahko preprečil namerno dostopati do vsebin iz nezakonitih virov, je bila razpoložljivost cenovno dostopnejših vsebin iz zakonitih virov. Možnost kibernetских goljufij in kibernetских groženj je bila drugi najpogosteje omenjeni dejavnik, ki bi lahko bil odvrčilen.

Razpoložljivost cenovno dostopnejših vsebin iz zakonitih virov je bila glavni dejavnik, za katerega so mladi navedli, da bi jim lahko preprečil namerno dostopati do vsebin iz nezakonitih virov – to jih je navedla skoraj polovica (47 %). Podoben delež je navedel, da bi s tem prenehali, če bi izkusili kibernetico grožnjo (41 %) ali kibernetico goljufijo (40 %), 29 % jih je navedlo, da bi to morda storili, če bi tvegali kazen, 24 % pa jih je navedlo, da bi to morda storili, če bi bile vsebine slabe kakovosti.

Med anketiranci, ki niso vedeli, ali so dostopali do vsebin iz nezakonitih virov, je večina (69 %) še naprej navajala, da niso mogli razlikovati med zakonitimi in nezakonitimi viri, 26 % pa jih je menilo, da zanje ni bilo pomembno, ali je vir zakonit ali nezakonit. Medtem ko je bila prva številka nižja kot leta 2019 (za 15 odstotnih točk), pa je bil višji (za 8 odstotnih točk) delež mladih, ki so navedli, da to zanje ni bilo pomembno.

FIZIČNO BLAGO

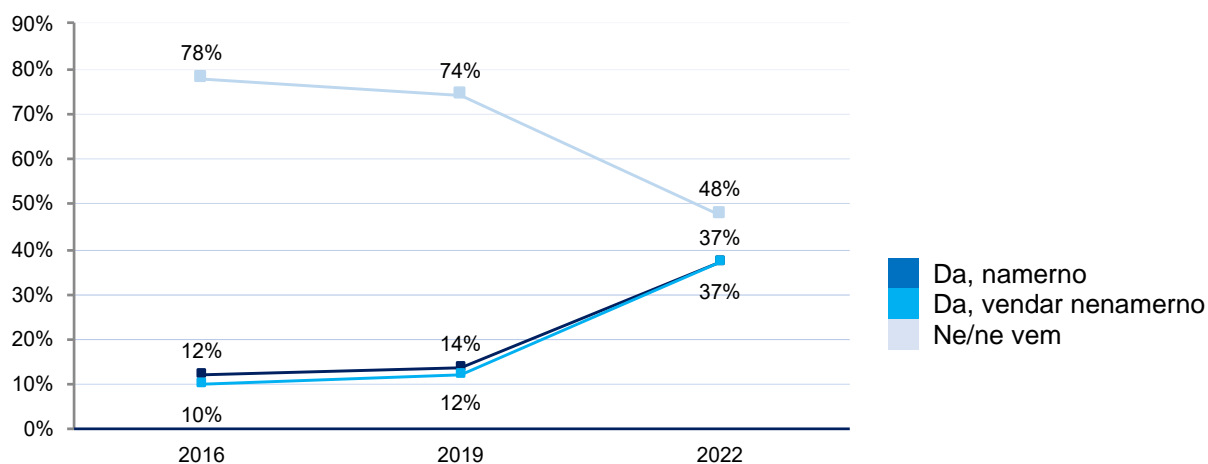
Medtem ko sta skoraj dve tretjini (63 %) anketirancev v raziskavi iz leta 2022 navedli, da se jim zdi precej enostavno ali zelo enostavno razlikovati med zakonitimi in nezakonitimi viri fizičnega blaga, se je približno tretjina (31 %) v zvezi s tem še naprej soočala z izzivi. Ti izzivi so še vedno najbolj razširjeni med ženskami, najstniki (starimi od 15 do 17 let) in tistimi z najnižjo stopnjo izobrazbe.

Skupaj je nekaj več kot polovica (52 %) anketirancev v zadnjih 12 mesecih na spletu kupila vsaj en ponarejen izdelek.

Skupaj je nekaj več kot polovica (52 %) anketirancev v zadnjih 12 mesecih na spletu kupila vsaj en ponarejen izdelek. Skupaj 37 % jih je namerno kupilo ponarejen izdelek in enak delež je to storil nenamerno, 48 % pa jih ni kupilo takih izdelkov ali pa niso bili prepričani, ali so jih kupili ali ne (številke ne znašajo do 100 %, saj so anketiranci v zadnjih 12 mesecih morda namerno in nenamerno kupili ponaredek) (slika 1.2). Čeprav rezultati tega vprašanja niso neposredno primerljivi s prejšnjimi valovi raziskave, kažejo na znatno povečanje nakupa ponarejenega blaga od leta 2019, ko je 14 % anketirancev poročalo, da so tako blago kupili namerno, 12 % pa jih je poročalo, da so to storili nenamerno. Ta sprememba verjetno odraža splošno dokumentirano povečanje spletnega nakupovanja med pandemijo COVID-19 (in morda pomanjkanje izdelkov v nekaterih fizičnih trgovinah) in izboljšanje vprašanja za pregled stanja za leto 2022.

Medtem ko so v prejšnjih izdajah anketirance vprašali samo, ali so kupili ponarejeno blago ali ne, jim je bil v izdaji iz leta 2022 predložen seznam 12 posebnih kategorij izdelkov in vprašali so jih, ali so vsako od njih kupili ali ne. Predložitev seznama je verjetno spodbudila boljši spomin anketirancev na pretekle nakupe in tako zagotovila tudi natančnejše merjenje vedenja.

Slika 1.2: nameren in nenameren nakup ponarejenega blaga

Namerni nakup ponaredekov je bil v zadnjih 12 mesecih največji pri oblačilih in dodatkih (17 %), sledili so obutev (14 %), elektronske naprave (13 %) ter higienski izdelki, kozmetični izdelki, izdelki za osebno nego in parfumski izdelki (12 %). Nenameren nakup ponaredekov je bil največji pri približno enakih kategorijah izdelkov.

V skladu z rezultati pregleda stanja na področju mladih za leto 2016 in leto 2019 je cena ostala glavni dejavnik, ki je spodbudil nameren nakup ponarejenega fizičnega blaga v letu 2022. Nekaj manj kot polovica (48 %) anketirancev, ki so v zadnjih 12 mesecih *namerno* kupili ponaredek, je to storila zaradi cenovne dostopnosti ponaredka ali nižje cene. Drugi dejavniki, ki jih je navedel vsaj eden od petih *namernih* kupcev ponarejenega blaga, so bili, da je bilo zanje preprosto nepomembno, ali je izdelek ponaredek (27 %), prepričanje, da se pristno in ponarejeno blago ne razlikujeta (24 %), ter enostavnost iskanja ali naročanja ponarejenih izdelkov na spletu (18 %). Od leta 2019 se je za šest odstotnih točk povečal delež mladih, ki navajajo še en razlog, in sicer vpliv ljudi, ki jih poznajo.

Skoraj tretjina anketirancev, ki so v zadnjih 12 mesecih namerno kupili ponaredek, je navedla, da bi s tem prenehali, če bi bili na voljo cenovno dostopnejši originalni izdelki (31 %). Enak delež je navedel, da bi s tem prenehali, če bi bil ponaredek slabe kakovosti (31 %), približno četrtina pa jih je navedla, da bi to storila, če bi izkusili kibernetško goljufijo (23 %) ali kibernetško grožnjo (21 %), če bi družina/prijatelji (22 %) ali drugi (22 %) imeli slabo izkušnjo s ponarejenim izdelkom ali če izdelek ne bi bil v dobrem stanju ali bi bil nevaren (22 %). Podoben delež je navedel, da tega ne bi storili, če bi bolje razumeli negativne vplive na okolje (19 %) ali družbo (17 %).

Med anketiranci, ki *niso bili prepričani*, ali so v zadnjih 12 mesecih kupili ponaredek, so trije od petih (60 %) navedli, da ne morejo razlikovati med pristnimi in ponarejenimi izdelki, 39 % pa jih je navedlo, da zanje enostavno ni bilo pomembno, ali je izdelek pristen ali ponarejen.

Približno četrtnina (26 %) vseh anketirancev je navedla, da ne vedo, ali so v zadnjih 12 mesecih kupili ponarejeno blago. Večina (60 %) te skupine je še naprej navajala, da ne morejo razlikovati med pristnimi in ponarejenimi izdelki, 39 % pa jih je navedlo, da zanje enostavno ni bilo pomembno, ali je izdelek pristen ali ponarejen. Zadnja številka je bila za 8 odstotnih točk višja kot v letu 2019, kar bi lahko kazalo na vse večjo družbeno sprejemljivost nakupa ponaredkov.

KOMUNIKACIJA

Sporočila o osebni varnosti (na primer v smislu preprečevanja računalniških virusov, zlonamerne programske opreme in goljufij s kreditnimi karticami) so za mlade še vedno najprimernejša, ko gre za razmislek o tem, kaj bi jih lahko odvrnilo od dostopanja do vsebin iz nezakonitih virov in nakupa ponaredkov. Zlasti v zvezi s ponaredki se je zdelo, da so med nekaterimi segmenti mladih dobro sprejeta tudi sporočila v zvezi z negativnimi družbenimi ali okoljskimi vplivi.

Sporočila, zaradi katerih bi anketiranci najverjetneje dvakrat premislili, preden bi uporabljali, predvajali, prenašali ali pretakali vsebine iz nezakonitega vira, bi bila, če bi obstajalo tveganje, da bi se njihov računalnik ali naprava okužila z virusi ali zlonamerno programsko opremo (53 %), tveganje, da bodo podatki o kreditni kartici ukradeni (49 %), ali možnost, da tvegajo kazen (36 %). Podobna sporočila, ki bi mlade najverjetneje odvrnila od nakupa ponarejenega blaga, bi bila tveganje, da bodo podatki o kreditni kartici ukradeni (43 %), temu pa je sledilo pomanjkanje garancije za ponarejene izdelke (34 %), tveganje računalniških virusov/zlonamerne programske opreme (34 %) in možnost neželenih učinkov na zdravje (31 %). Za nekatere segmente anketirancev, ki so kupili ponaredke, zlasti najbolj izobražene, se je zdelo, da so bila v določenem obsegu dobro sprejeta tudi sporočila o negativnih družbenih ali okoljskih vplivih (in so bila dejansko tudi med razlogi, ki so jih drugi anketiranci navedli kot razlog, da *niso* kupili ponaredkov).